

може тривати секунду, це вже є вказівкою на те, що людина щось приховує. І якщо інтерпретувати до кінця, то ми маємо приховане презирство. На стилістичному рівні концепт *LIE* передається за допомогою персоніфікації *a real surprise lasted for a second* та простої метафори *Concealed scorn*. Справжній подив уподібнюється людині, що може тривати визначний проміжок часу. Натомість презирство асоціюється з річчю, яку можна сховати від людського ока.

Таким чином, проаналізувавши вилучені текстові фрагменти зі скрипту телесеріалу «Теорія брехні» за допомогою контекстуального, концептуального й лінгвостилістичного аналізу, ми можемо прослідкувати як за допомогою лінгвостилістичних засобів концепт *LIE* матеріалізується у наведеному телесеріалі. У процесі дослідження було встановлено, що концепт *LIE* репрезентовано у концептуальному просторі зазначеного телесеріалу насамперед метафорично.

Перспективним є дослідження не тільки вербальних засобів актуалізації концепту *LIE* у телесеріалі «Теорія брехні», а й виявлення невербальних засобів репрезентації концепту *LIE*, що сприятиме окресленню ідіостилістичної та національної специфіки картини світу, втіленої у тексті телесеріалу.

Література

Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка (Стилистика декодирования) / И. В. Арнольд. – М.: Просвещение, 1973. – 304 с. *Пиз А.* Язык жестов: как читать мысли других людей по их жестам / Аллан Пиз. – М.: Ай-Кью, 1995. – 257 с. *Пиз А.* Язык жестов: увлекательное пособие для деловых людей / Аллан Пиз. – М.: Ай-Кью, 1992. – 112 с. *Пол Э.* Психология лжи. Обмани меня, если сможешь / Экман Пол – СПб.: Питер, 2010. – 304 с. *Пол Э.* Узнай лжеца по выражению лица / Экман Пол – СПб.: Питер, 2011. – 272 с. *Baum S.* Lie to Me / Sam Baum. – Режим доступу: www.soroza2junkie.hu/.../script_lie_to_me_1x01_-_pilot.pdf. – Назва з титул. екрану.

УДК 811.111'373

ПОМИГУЄВА Л.П.

(Прилуцький гуманітарно-педагогічний коледж ім. І.Я. Франка)

АСПЕКТИ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МЕТАФОРИЧНИХ МОДЕЛЕЙ КОНЦЕПТУ «AGRICULTURAL PLANTS»

Автор статті досліджує функціональну інтерпретацію метафоричних моделей концепту «Agricultural Plants». Представлені моделі формують систему метафоричного терміноутворення. Розглядається метафоричний корпус, визначений закономірностями, моделями і типологічними характеристиками.

Ключові слова: концепт, метафора, функція, інтерпретація.

Помигуєва Л.П. Аспекты функциональной интерпретации метафорических моделей концепта «Agricultural Plants». Автор статьи исследует функциональную интерпретацию метафорических моделей концепта «Agricultural Plants». Представленные модели формируют систему метафорического терминообразования. Рассматривается метафорический корпус, определенный закономірностями, моделями и типологическими характеристиками.

Ключевые слова: концепт, метафора, функция, интерпретация.

Pomiguyeva L.P. Metaphorical Model Functional Interpretation Aspects of Concept «Agricultural Plants». The author of the article investigates metaphorical model functional interpretation aspects of concept «Agricultural Plants». The suggested models form the system of metaphorical termformation. Defined by rules, models and typical characteristics the metaphorical corpus is analyzed.

Key words: concept, metaphor, function, interpretation.

Розвиток лінгвістики характеризується антропоцентризмом. Це означає, що мовні явища розглядаються у взаємозв'язку з людиною, її діяльністю, мисленням. Поняття «метафора» отримує нову інтерпретацію. Її роль дуже важлива у побудові концептуальної та вербальної систем людини, категоризації навколишнього світу, процесах мислення і сприймання цілісної картини світу. [Баранов, 1991, с. 45]

Актуальність теми статті зумовлена соціальною та лінгвістичною необхідністю багатоаспектного дослідження формування та функціонування метафоричних моделей, їх інтерпретація.

Мета статті полягає у всебічному аналізі метафоричного процесу та його функціонування.

Для досягнення мети поставлено такі **завдання**:

1. Визначити взаємодію суб'єкта метафори і мовного знання про світ, його знання мовних значень і їх асоціативних комплексів.
2. Розглянути функції метафор та дати їх класифікацію.
3. Проаналізувати метафоричні моделі концепту «Agricultural Plants».

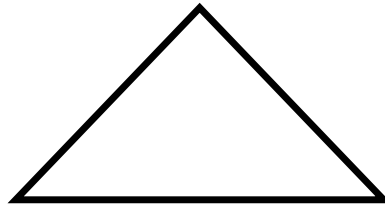
У сучасному суспільстві спостерігається зростаючий інтерес до метафори як теорії пізнання, логіки, мовознавства. Це обумовлено актуалізацією проблеми розуміння. Метафора –

це ідеалізована природна інтерпретація незрозумілої лінгвістичної нерегулярної побудови, яка стає зрозумілою. Людина не може обійтись без метафор. Її трактують як елемент мови чи універсальний пізнавальний механізм, спосіб усвідомлення світу. Метафора заповнює весь світовий простір, а не фрагменти мовної картини світу. Вона охоплює всі об'єкти дійсності. Процес отримання нового значення про світ шляхом використання вже існуючих у мові знаків називається метафоризацією. У метафоричному процесі породжується триада розуму людини, світу, метафори. Взаємодія суб'єкта метафори і його мовного знання про світ, його знання мовних значень і їх асоціативних комплексів реалізуються в межах цієї триади.

Метафора

Людина

Метафоричний вислів

Закономірним явищем є термінологічна метафоризація. Вона займає важливе місце у формуванні нових терміносистем, якщо є необхідність найменування раніше не номінованих понять. Метафоризація – це когнітивний механізм термінотворення у сфері термінології [Блэк 1990, с. 63].

Метафора викликає невичерпний інтерес у сучасній когнітології. Проблема категоризації навколишньої дійсності займає центральне місце у когнітивній лінгвістиці. Метафора – це прояв аналогових можливостей людського розуму, ментальна операція, спосіб пізнання, категоризації, концептуалізації, оцінки і пояснення світу [Скляревская 1993, с. 3].

Широким використанням термінів-метафор характеризується термінологія сільськогосподарського напрямку. Вони формують систему метафоричного термінотворення, яку представляє цілий метафоричний корпус зі своїми закономірностями, моделями і типологічними характеристиками [Подколзина 1992, с. 95].

Метафоричність підтверджується метафоричними моделями, які будуються на принципах системності, вибірконості, антропоцентричності. Людина використовувала для номінації аналогію предметного світу, яка базується на базових концептосферах свідомості. Метафоризації піддаються ті слова, що позначають відомі поняття й предмети з оточення людини. Їх найменування переносяться на інший предмет чи поняття на основі подібності. Слід зазначити, що в основі метафори лежать об'єктивні асоціативні зв'язки, які відбуваються в конотативних ознаках, які передають побутовий, практичний досвід певного етносу і культурно-історичне значення. Терміни виникають у результаті перенесення по зовнішній подібності й функції в тих системах, у яких переважає конкретна лексика [Гейлер 2010, с. 85].

Слід представити функції слів у номінативних, вторинних значеннях, а саме у функції метафор. В.К. Харченко виокремлює 15 функцій метафори:

1. Номінативна – метафора у назвах.

Можливість розвитку у слові переносних значень створює величезну протипагу утворенню нескінченної кількості нових слів. «Метафора сприяє словотворенню: без метафори словотворення втратило би безперестанне утворення нових слів і ускладнило б людську пам'ять неймовірним тягарем» [Парандовский 1972, с. 157].

Метафоричні назви збагачують життя, створюють своєрідну естетику побуту. Значення метафоричних позначок збагачують слух, зміцнюють увагу.

На прикладі метафор можна зрозуміти як вона вигідна мові, який потенціал породжує її смисл, яке значення має номінативна функція: «*Agricultural Plants*» – «*promising elements*», «*silky endless production*», «*waves*», «*gone-away farming*», «*cruel machinery*», «*industrial efficiency*», «*kingdom*».

2. Інформативна – панорама метафоричної інформації.

Особливість інформації, яка передається метафорою, в тому, що їй притаманні цілісність, панорамність образу, які надають можливість вийти за межі актуальної ситуації. Панорамність

метафоричної інформації примушує по-новому зазирнути на гностичну сутність конкретної лексики, конкретних слів, які стають основою, сировиною, фундаментом будь-якої метафори. Щоб породити метафору, слід мати величезний запас слів-позначок. У процесі розумового розвитку людина має особливі способи оперування думками: розмежування деталей об'єкту і поєднання їх деталей у єдине ціле, комбінацій і рекомбінацій, масштабних перетворень, розумового зрощення і т.п. [Завалова, Ломов, Пономаренко 1986, с. 15].

Унікальність метафори, з точки зору інформаційних систем, полягає у плюралізмі, багатозначній образності ситуації. Метафора – сяйво навчання і творчості, обов'язку і дару. Ми можемо повторювати слово у його прямому значенні день за днем, не викликаючи нічийх нарікань, але повторити метафору-оцінку, щойно сказану, просто неможливо: *«Agricultural Plants» provide materials, give promise, trap energy, require the source, find industrial uses, search food, give a fuel, transport water, store energy, show promise, produce materials, control weeds, can be killed, influence the size.*

3. Мнемонічна – метафора і запам'ятовування.

Метафора сприяє гарному запам'ятовуванню інформації. Підвищене запам'ятовування образу обумовлена його емоційно-оцінювальною природою. Емоційна насиченість метафоричних засобів мови сприяє кращому запам'ятовуванню тексту, в якому є метафори. У чистому вигляді мнемонічна функція трапляється рідко. Вона поєднується з пояснюючою функцією у народних висловах, приказках, філософських концепціях, наукових теоріях, гіпотезах.

«Agricultural Plants» are bread baskets.

«Agricultural Plants» are from our field to your table.

4. Стильова – метафора у художніх творах.

Метафора бере участь у створенні стилю, а саме стилю художньої літератури. Ступінь метафоричності мови художнього тексту залежить від індивідуальних настанов автора. У художньому тексті відбувається реконструкція початкового образу слова. І навпаки, образність деяких зниклих переносних значень може бути поновлена шляхом контекстної підтримки їх прямих смислів.

«Agricultural Plants» are the waving wheat; it sure smells sweet as the wind comes drifting down the plains. (from “Oklahoma” by Richard Rodgers)

5. Текстова – метафора і текст.

Властивості метафори породжувати текст виникають через її вмотивованість, розгорнуте пояснення. Ефект утворення тексту – це панорамність образу, велика доля неусвідомленого у його структурі, плюралізм образних відображень. Образними словами пояснюють, доводять, заперечують думку для породження почуттів співчуття, жалю, захоплення читача. Метафора породжує текст, у якому багато творчості, креативу. Метафоричне текстотворення можна розуміти як породження тексту, так і підтекстового прошарку.

«Agricultural Plants» are a nostalgia. They create a horticultural craft nostalgically.

«Agricultural Plants» are Green Giants supplying the world at great cost and sacrifice to the plants, animals and planet.

6. Жанрова – метафора і жанр.

Жанрова природа метафори відрізняється від стильової. Вона перетинається з етичною, пояснюючою, аутосугестивною функціями, які простежується у науково-популярних статтях, загадках, приказках, скоромовках, піснях. Метафора створює елементи гумору, ритму, рими, реалій побуту і т.п.

Agriculture is industrial ants, horticulture grows plants.

7. Евристична – метафора у наукових текстах.

Використання метафор у наукових текстах дає можливість вивчити евристичну, пошукову функції метафор. Проблему «евристика метафор» можна вирішувати на конкретному матеріалі метафор-термінів. Метафора знаходиться в основі мислення, цю думку доводять сучасні філософські дослідження. Образ метафори відіграє велику роль у дослідженні можливостей і функціонуванні людської свідомості.

Дж. Лакоф і М. Джонсон пояснили, як звичайна метафора набуває методологічних, суперпізнавальних властивостей на прикладі англійського виразу *solution of the problem* –

«вирішення проблеми» у книзі «Метафори, якими ми живемо». Цим прикладом дослідники ілюструють важливу властивість метафори як засобу мовного впливу – її здатність впливати на процес прийняття рішень [Баранов, Караулов 1991, с. 61].

«Agricultural Plants» are creating solutions.

«Agricultural Plants» arrange various structures within themselves.

«Agricultural Plants» protect inner content.

8. Пояснююча – метафора і розуміння.

У навчальній і науково-популярній літературі метафори відіграють особливу роль, допомагаючи засвоїти складну наукову інформацію, термінологію. Якщо аналізувати метафору підручників, то у пояснюючій функції вони використовувались значно ширше у підручниках ХІХ – початку ХХ ст., ніж зараз.

A leaf is an organ of a vascular plant, as defined in botanical terms, and in particular in plant morphology. (Wikipedia, the free encyclopedia)

The leaves are blades that can cut the air.

9. Емоційно-оцінювальна – метафора і оцінка.

Метафора відмінно впливає на адресата мовлення. Арістотель писав: «Метафора – дар самої природи, нею нерідко користуються, не помічаючи цього, і неосвічені люди. З іншого боку, вона така приємна і красива, що у самому блискучому мовленні сяє власним світлом» [Лосев, Чистякова, Бородай 1988, с. 218].

Переносне значення містить у собі позитивний чи негативний заряд. Слова «life», «world», «growth», «nourishment» несуть позитивний заряд концепту «Agricultural Plants», в той час, як «chemicals», «toxicity», «cruelty» негативний.

10. Етична – метафора і виховання.

Психічне відображення, образ можуть виконувати виховну, етичну функції. Сутність етичної функції метафор полягає не в її виробництві і залежності від інших функцій, а у опосередкованому характері відображення, що більш виховує, ніж пряме, необразне відображення.

«Agricultural Plants» feed man and his livestock.

«Agricultural Plants» present a serious health hazard to man and livestock.

The sun is a plant breeder.

11. Аутосугестивна – метафора і самонавіювання.

Висока й унікальна інформативність метафори – прекрасний засіб самонавіювання. Функцію метафори як засобу самонавіювання співрозмовника називають аутосугестивною. Носії англійської мови мають сильнорозвинені уявлення людської особистості.

«Agricultural Plants» are naked, dressed, cruel, silky, versatile.

12. Кодуюча – метафора і код. З точки зору лінгвістичної інтерпретації кодуєча функція метафор дуже складна. Будь-яке слово кодує всю суму знань про предмет. Висока поінформованість метафори сприяє гарному кодуванню і збереженню коду. Кодуючу інформацію часто можна зустріти у заголовках за формулою «метафора + метонімія»:

Flag Plants, Plant Morphology.

13. Конспіративна – метафора і таємниця.

Функція конспіративної метафори – зберегти секретний смисл. Різниця між кодуєчою і конспіративними функціями стосується ступеня секретного образу. Метафоричні шифри створюють труднощі уявлення про предмет.

A living plant is used for large-scale farming.

Industrial efficiency is well-developed in the USA.

14. Ігрова – метафора і гумор.

Метафору інколи використовують як засіб комічності, форму мовної гри. Ігрова функція використовується у назвах багатьох сфер життя людини.

Where are «Agricultural Plants» used? – In a big red barn.

15. Ритуальна – метафора і обряд.

Метафора традиційно використовується у привітаннях, вітаннях, тостах, при вираженні співчуття. Така функція – ритуальна. *Let`s improve our Giant!*

Hello, hairy plant!

Кожна функція метафори тісно пов'язана одна з одною. Цитуючи приклади з творів, статей чи мовлення людей слід самостійно мислити і аналізувати, виділяти нові аспекти функціональної інтерпретації метафор, які дарує нам життя, сама природа. Людина живе і мислить метафорами.

Література

Баранов А., Караулов Ю. Метафоры общественного диалога: войны или согласие? // Знание-сила. 1991. – № 10. Баранов Г.С. Научная метафора: модельно-семиотический подход. Теория научной метафоры. – Кемерово: Кузбассвузиздат, 1993. – 200 с. Блэк М. Метафора // Теория метафоры: Сборник. Пер. с англ., фр., нем., исп., польск. яз. / Вступ. ст. и сост. Н. Д. Арутюновой; Общ. ред. Н. Д. Арутюновой и М. А. Журиной. – М.: Прогресс, 1990. Гейлер А.А. Метафора в терминологии (на матеріалі соматизмів в англійській суднобудівній термінології) / Ніна Філіппова // Збірник наукових праць: «Проблеми української термінології». – 2010. – С. 85-87. Завалова Н.Д., Ломов Б.Ф., Пономаренко В.А. Образ в системе психической регуляции деятельности. – М., 1986. Лосев А. Ф., Чистякова Н. А., Бородай Т. Ю. и др. Античность как тип культуры. – М.: Наука, 1988. – 336 с. Парандовский Я. Алхимия слова. М., 1972. – С. 58. Подколзина Т.А. Метафора и типология терминосистем // Филологические науки. – 1992. – № 3. – С. 90-100. Склярская Г.Н. Метафора в системе языка. – СПб.: Наука, 1993. – С. 3. Харченко В.К. Функции метафоры: Учебное пособие. Изд.3-е – М.:Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 96 с. *Agricultural Plants by W. Ralph Singleton. Agricultural History Vol. 46, No. 1, American Agriculture, 1790-1840: A Symposium (Jan., 1972), pp. 25-26. Plants in Agriculture by J. C. Forbes, R. Drennan Watson, 1999, p. 265.*

УДК 811.112

ПРОХОРОВА П.В.

(Запорожский национальный технический университет)

К ПРОБЛЕМЕ ИЕРАРХИИ МЕНТАЛЬНЫХ СТРУКТУР

Предлагаемая статья посвящена теоретическому анализу ментальных структур, репрезентируемых средствами естественного языка.

Ключевые слова: информация, когнитивная наука, концепт, концептосфера, идеосфера, фрейм.

Прохорова П. В. До проблеми ієрархії ментальних структур. Запропонована стаття присвячена теоретичному аналізу ментальних структур, які репрезентуються засобами природної мови.

Ключові слова: інформація, когнітивна наука, концепт, концептосфера, идеосфера, фрейм.

Prokhorova P.V. To a problem of hierarchy of mental structures. The article deals with the theoretical analysis of mental structures in terms linguistics.

Key words: information, cognitivistics, concept, conceptsphere, ideosphere, frame.

В настоящее время язык становится важнейшим объектом когнитивной науки, ее эпицентром. Поскольку категория знания является центральной в когнитивном подходе к языку, на первый план выдвигается вопрос о видах знания и способах его презентации. Следует полагать, что структурные компоненты, образующие фундамент развертывания процессов восприятия, хранения информации, мышления и разработки языковых форм общения, должны иметь четкую структуру, онтологизация которой и является целью предлагаемой статьи.

Основной формой репрезентации знаний о мире с позиций когнитивной лингвистики являются концепты. Они возникают в процессе построения информации об объектах и их свойствах, причем эта информация может включать как сведения о реальном положении дел в мире, так и сведения о воображаемых мирах и о возможном положении дел в этих мирах. Само понятие «концепт» не имеет однозначной трактовки. Существуют различные дефиниции, определяющие содержание этого понятия. Концепт трактуется как:

- термин, служащий объяснению единиц ментальных или психических ресурсов нашего сознания и той информационной структуры, которая отражает знание и опыт человека. Это содержательная оперативная единица памяти, ментального лексикона, концептуальной системы и языка мозга (*lingua mentalis*), всей картины мира, отраженной в человеческой психике [Кубрякова 1996, с. 90];

- единица мышления, обладающая отдельным целостным содержанием и реально не разлагающаяся на более мелкие мысли, элементарная сторона внутреннего слоя [Чесноков 1967, с. 173];

- универсалия человеческого сознания, обладающая исторической стойкостью и внутренней защищенностью от влияния времени относительно актуального или возможного